

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 19/2009**

**Regeringens proposition med förslag till en lag
om öppettider inom detaljhandeln**

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 9 juni 2009 en proposition med förslag till en lag om öppettider inom detaljhandeln (RP 84/2009 rd) till ekonomiutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Ulla Karhu, arbets- och näringsministeriet
- distriktschef Kaarina Myyri-Partanen, Nylands arbetarskyddsdistrikt
- specialforskare Irja Kandolin, Arbetshälsoinstitutet
- direktör för småbarnsfostran Sole Askola-Vehviläinen, Vanda stad, bildningsväsendet
- verkställande direktör Mika Peltonen, Etelä-Karjalan kauppakamari

- regiondirektör Jukka Vakula, Citycon Oyj
- ordförande Seppo Halme och verkställande direktör Tiina Oksala, Erikoiskaupan Liitto ry
- ledande expert Esa Iivonen, Mannerheims Barnskyddsförbund
- ordförande Ann Selin, Servicebranschernas fackförbund - Servicefacket
- verkställande direktör Osmo Laine, Dagligvaruhandeln r.f.
- ombudsman Arja Laurila, Suomen Hiusyrittäjät ry
- verkställande direktör Heikki Ropponen, Förbundet för finsk handel
- ordförande Seppo Sintonen, Tori- ja markkina-kaupan keskusjärjestö.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- Företagarna i Finland.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås en lag om öppettider inom detaljhandeln.

Propositionens huvudsakliga syfte är att skapa klarhet i bestämmelserna om öppettider inom detaljhandeln, dock så att närbutikernas ställning tryggas.

Enligt förslaget ska detaljhandelsbutikerna kunna hålla öppet på söndagar mellan klockan 12 och 18 med undantag för perioden mellan fars dag och julafton då de skulle kunna hålla öppet mellan klockan 12 och 21. På högtidsdagar ska affärerna dock vara stängda.

Lagen ska inte gälla sådana dagligvarubutiker vars yta för den ordinarie affärsrörelsen är högst 400 kvadratmeter annat än i fråga om högtidsdagar då även dessa butiker ska hållas stängda.

Affärernas öppettider på vardagar ska vara desamma som för närvarande. På julafton och midsommarafton ska affärerna stängas klockan 12. På servicestationerna ska ytan för den affärsrörelse som motsvarar kioskhandeln få vara högst 400 kvadratmeter.

Bestämmelserna om öppethållande gäller också sådana stora enheter inom detaljhandeln som grundas i glesbygden. Liksom den nuvarande lagen innehåller också den föreslagna lagen en förteckning över de former av handel som inte omfattas av lagen.

Förslaget innehåller även en bestämmelse om en näringsidkares rätt att hålla sin affär i ett affärscentrum eller en motsvarande koncentration av affärer stängd en dag i veckan.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har bedömt konsekvenserna av lagförslaget framför allt med avseende på personalens välbefinnande, säkerheten i arbetet och möjligheterna att samordna arbete och familjeliv.

Syftet med propositionen är att förtydliga och utvidga öppettiderna inom detaljhandeln. Därmed kommer möjligheten att ha söndagsöppet att gälla året om i stället för sex månader som nu. För att närbutikerna ska ha en chans att överleva undantas dagligvaruaffärer som är under 400 kvadratmeter stora. I fortsättningen får de ha obegränsade öppettider utom i julhelgen. För försäljningen av dagligvaror på servicestationer ska samma regler som för närbutiker gälla.

Propositionen bygger på ett avtal mellan serviceacken och Förbundet för Finsk Handel om riktlinjer för öppettiderna. Genom avtalsändringarna får de handelsanställda bättre villkor samtidigt som handeln och personalen får en stabil grund.

Regeringens ändringsförslag är nödvändigt, anser utskottet och tillstyrker förslaget. Vidare anser utskottet att det ligger i både konsumenternas och handelns intresse att butikerna får vara öppna på söndagarna och att butiker under 400 kvadratmeter får fria öppettider.

Öppettiderna och samhällsutvecklingen

Större och friare öppettider inom handeln har stora konsekvenser för samhällsfunktionerna och samhällsstrukturen. Söndagsöppet för butikerna för samhället längre mot ett 24/7-samhället som är öppet dygnet runt sju dagar i veckan och där allt fler aktiviteter är förlagda till kvällen, nätter och veckoslut.

Öppettiderna inverkar mycket på hur människor förlägger sin arbetstid och fritid. Förhållandet mellan arbete och vila och regelbunden livsrytm spelar en viktig roll för välbefinnande i arbetet, en trygg uppväxt och utveckling för barnen och hela familjens välbefinnande. Extra viktigt är det att se till att barnen har en regelbunden dygns- och veckorytm. Det är viktigt att familjerna också i fortsättningen regelbundet och tillräckligt ofta kan tillbringa fritiden tillsammans.

Undersökningar om öppettider visar att helt fria öppettider kan resultera i en kraftig centralisering av handeln. Och centraliseringen slår olika mot olika befolkningsgrupper. Mest lidande blir små hushåll utan bil när handeln centraliseras och närservicen försvinner. Den största nyttan har hushåll med en eller flera bilar och som gör sina inköp av dagligvaror bara ett fåtal dagar.

Enligt lagförslaget ska också de stora affärerna få ha söndagsöppet året om. Det kommer att försämra närbutikernas lönsamhet, påpekar ut-

skottet. Närbutikerna är extra viktiga på landsbygden där man ofta måste ha bil för att kunna ta sig till närmaste tätort. Det är viktigt att också i fortsättningen värna om de små butikernas överlevnadsmöjligheter.

När öppettiderna utvidgas och butikerna därför centraliseras och flyttar ut utanför stadskärnan, riskeras många former av traditionell handel och det kan ha negativa effekter för utvecklingen av och trivseln i stadskärnorna. Den traditionella torg- och markandshandeln och små närbutiker hör ihop med levande stadskultur och det är viktigt att vi värnar om den för att det ska finnas kvar en trivsam och säker livsmiljö. Butiker nära bebyggelse med långa öppettider på kvällar och veckoslut kan ge upphov till buller och andra störningar och minska trivseln och säkerhetskänslan bland de boende.

Butikernas öppettider och välbefinnandet i arbete

De anställda inom detaljhandeln har vanligen tvåskiftsarbete med veckoslutsarbete. De förändrade öppettiderna kommer att resultera i att de handelsanställda kommer att arbeta mer i synnerhet på söndagarna, men också på kvällar och rentav på nätterna. Det gör att arbetet blir mer belastande.

Veckosluts- och nattarbete betyder att de anställda kommer i otakt med familjen och sitt övriga sociala liv. Särskilt i stora affärer är söndagsarbete attraktivt eftersom de anställda då får dubbelt betalt. Enligt en metod för att utvärdera arbetsbelastningen bör de anställda ha möjlighet till minst två lediga veckoslut i månaden för att ta hand om sitt sociala välbefinnande och återhämta sig. Det är mycket viktigt att arbetsplatserna är extra noga med att undanröja nackdelarna med veckosluts- och nattarbete.

Utskottet understryker att det är viktigt för människor med skiftarbete att arbetstiderna är förlagda på ett bra sätt. Vidare är det viktigt att personalen får bättre möjligheter att vara med och planera arbetsschemat, till exempel inom ramen för deltagande planering av arbetstiderna. Genom planering av arbetet bör man också se till

att de anställda regelbundet får lediga veckoslut och vilodagar och att deras individuella behov och livssituation beaktas. Arbetspassen måste dessutom vara förutsägbara för att man ska kunna ordna barnomsorgen. Vidare bör också studerande och andra deltidsanställda kunna ha lediga veckoslut. Arbetsplatserna måste ha aktuella arbetsscheman och de måste ha delats ut i god tid till de anställda.

Under ett år hade 34 % av de svarande inom turist- och restaurangbranschen, 72 % inom bevakningssektorn och 16 % inom fastighetsservice inom handeln utsatts för verbalt hot, hot med tillhyggen eller fysiskt vård. Enligt Rättspolitiska forskningsinstitutet (Heiskanen 2005) ökade våldet på arbetsplatserna markant mellan 1980 och 2003. Med de ökade öppettiderna kommer nattarbete och ensamarbete, särskilt i små butiker, sannolikt att öka ytterligare. Ensamarbete sent på kvällarna och på nätterna ökar risken för att utsättas för våld. Också sena hemfärder ökar otryggheten bland de anställda.

När parterna kom överens om huvudlinjerna för öppettiderna avtalade Förbundet för finsk handel och Servicebranschernas fackförbund om ett protokoll angående åtgärder för att förbättra säkerheten i arbetet. Meningen är att hoten om våld i fortsättningen ska utvärderas på enskilda verksamhetsställen. Hittills har det gjorts på företagsnivå. Dessutom har förbunden kommit överens om att det alltid ska finnas någon i den fastanställda personalen på plats när de utvidgade öppettiderna införs. Därmed garanterar man att det finns kvalificerad arbetskraft på plats också på kvällar och veckoslut.

Samtidigt vill utskottet framhålla att tydliga modeller och instruktioner ger personalen större trygghetskänsla. De kan också medverka till att förhindra allvarliga följder. Ensamarbete bör minimeras sent på kvällar och på nätterna eftersom det är känt att risken för våld ökar då, påpekar utskottet. När ensamarbete inte kan undvikas bör de anställda vara utrustade med personligt larm för att kalla på väktare. De som utsätts för våld måste få vård efteråt.

Det är svårt att bedöma vilka konsekvenser de liberaliserade och utvidgade öppettiderna kom-

mer att få för arbetet inom handelssektorn. Det är inte omöjligt att allt fler personer utan utbildning och studerande och unga som arbetar tillfälligt och inte känner till reglerna om arbetstid och arbetssäkerhet söker sig till branschen. I sådana situationer spelar arbetsgivarens ansvar för att kunna arbetarskyddsbestämmelserna och se till att de följs en framskjuten roll. Dessutom har de ett viktigt ansvar för att personalen får inskolning.

Barnomsorg

Det är svårt att bedöma hur de utvidgade och liberaliserade öppettiderna kommer att påverka kostnaderna för och behovet av barnomsorg. I och med att öppettiderna allt mer förläggs till veckslut och kvällar kommer behovet av barnomsorg inte minst på kvällar och dygnet runt sannolikt att öka. Det kan också hända att förslaget minskar behovet av barnomsorg särskilt på söndagar eftersom butiker i fortsättningen bara får ha öppet kl. 12—18 på söndagar i stället för kl. 12—21 som nu.

På grund av personalkostnaderna stiger kostnaderna för barnomsorg dygnet runt och på söndagar. De flesta kommuner kan tillgodose en del av sitt barnomsorgsbehov genom att ha mer personal på de nuvarande ställena som har öppet på kvällar, lördagar och dygnet runt. Däremot stiger kostnaderna om det behövs fler verksamhetsställen.

Barnomsorgsexperternas erfarenhet är att barnen, särskilt de under tre år, påverkas negativt att föräldrarna har natt- och veckoslutarbete och att de därför måste få barnomsorg på nätter och veckoslut. Det yttrar sig i saknad och rastlöshet och svårigheter att skapa anknytning. På grund av barnens särskilda situation bör man fokusera extra mycket på kvalitet i barnomsorgen på veckoslut och kvällar.

Näringsutövarnas möjligheter att hålla stängt

Enligt propositionen ska näringsutövare i köpcentra eller liknande koncentrationer av affärer inte kunna åläggas att ha öppet alla veckodagar, om det inte är nödvändigt för verksamheten där.

Syftet med bestämmelsen är att ge framför allt småföretagare chansen att ha en ledig dag i veckan. Den lediga dagen kan vara en söndag eller någon annan veckodag.

En del av affärerna i köpcentra är små familjeföretag utan utomstående arbetskraft eller som av ekonomiska skäl inte kan ha folk anställda på söndagar. Företagarnas välbefinnande blir lidande om affärerna på grund av konkurrens, samarbete eller hyreskontrakt måste ha öppet alla veckodagar med hjälp av företagaren själv och familjemedlemmarna.

Bestämmelserna om begränsningar i de obligatoriska öppettiderna är nödvändiga för att företagarna ska orka med sitt arbete, framhåller utskottet. Det är mycket viktigt att företagarna får bestämma öppettiderna utifrån lönsamheten, resurserna och personalens behov.

Utskottet anser att det bör bevakas noga hur målet med den föreslagna bestämmelsen uppfylls för att bestämmelsen inte ska bli verkningslös.

Öppettider inom frisörsbranschen

Enligt uppgifter från Statistikcentralen fanns det cirka 9 700 herr- och damfrisöringsföretag i Finland 2007 och de hade omkring 10 400 anställda. Största delen av salongerna drivs av företagarna själva och har bara få eller inga utomstående anställda alls. Regeringen föreslår att frisörsalonger ska undantas bestämmelserna och kan därmed i likhet med andra tjänsteföretag ha öppet när det passar dem själva.

Det kan enligt utskottet ha negativa följder för konkurrensen, regelbundna arbetstider och säkerheten i arbetet att öppettiderna för frisörsalonger blir helt fria. Stora aktörer med utomstående arbetskraft kan av konkurrensskäl komma att tvinga de små salongerna att utvidga sina öppettider med resultatet att ensamföretagare får en orimligt stor arbetsbörda.

I och med att frisörsalonger undantas den föreslagna lagen får inte de salongerna i köpcentra välja sina öppettider utan måste ha öppet enligt köpcentrets regler. Det beror på att den bestämmelsen om näringsutövarnas möjligheter att ha

stängt en dag i veckan bara föreslås bli tillämplig på detaljhandelsaffärer.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att villkoren, konkurrensen och regleringen av öppettider inom frisörsbranschen är jämförliga med detaljhandeln. Därför föreslår utskottet att man prövar om bestämmelser om öppettiderna inom frisörsbranschen fortfarande bör ingå i lagen.

Sysselsättningen inom handeln

Det är svårt att bedöma vilka konsekvenser de liberaliserade och utvidgade öppettiderna kommer att få för sysselsättningen inom sektorn. Dagligvaruhandeln bedömer att de utvidgade öppettiderna har positiva effekter för sysselsättningen och att handelssektorn får bättre möjligheter att erbjuda regelbundet arbete och heltidsanställning. Fackhandeln bedömer att sysselsättningen förbättras, men att förslaget på sikt kan leda till sämre lönsamhet och sysselsättning på grund av centraliseringen inom handeln. Dessutom räknar man med att deltidsarbete ökar inom fackhandeln.

I Finland har drygt 10 % av löntagarna deltidsanställning och andelen är störst inom tjänstesektorn. Inom tjänstesektorn är det vanligast med deltidsanställning inom detaljhandeln där nästan 40 % är deltidsanställda. Inom dagligvaruhandeln har ungefär två tredjedelar deltidsanställning och inom fackhandeln är siffran drygt 10 %.

Många av de deltidsanställda vill ha fler arbetstimmar än de har enligt arbetsavtalet, visar utredningar. Det är viktigt att de utökade arbetstimmarna i första hand erbjuds dem som nu har deltidsanställning. De anställda bör, om de vill, också kunna arbeta deltid på kvällar och veckoslut. Deltidsarbete är en viktig inkomstkälla för till exempel många studerande och småbarnsföräldrar som på grund av barnen inte vill eller kan ha heltidsanställning.

När utvidgat söndagsöppet inom detaljhandeln får vara dygnet runt har det positiva effekter för utvecklingen och lönsamheten inom tu-

ristnäringen. Därmed gagnar det sysselsättningen i synnerhet i områden med stark fokus på turism. Man räknar med att ryska turister kommer att övernatta betydligt mer i Finland om butikerna får vara öppna på söndagarna. I till exempel landskapet Södra Karelen är ungefär 10 % av arbetskraften inom tjänstesektorn anställd tack vare de ryska turisternas effekt på köpkraften. Det betyder cirka 750 arbetstillfällen i framför allt kundtjänsten inom detaljhandeln. Köpkraftseffekten är stor också i andra delar av landet, bland annat i sydöstra Finland, Lappland och Helsingforsområdet.

Effekterna av lagförslaget bör utredas

I propositionen framhåller regeringen att det är svårt att bedöma hur sysselsättningen kommer att påverkas av de nya öppettiderna. I undersökningar och utredningar hänvisas det till internationella studier, främst från USA och Kanada, och görs försiktiga bedömningar att sysselsättningen kan påverkas positivt. Bedömningarna bland organisationerna varierar. Dagligvaruhandeln anser förslaget vara klart positivt, medan fackhandeln räknar med att sysselsättningen på sikt kommer att försämrans när handeln koncentreras till stora affärer med självbetjäning.

Det har konsekvenser för tjänster som många fungerande organisationer och samhället behöver när öppettiderna i allt större utsträckning förläggs till kvällar och veckoslut. Det behövs bland annat fungerande kollektivtrafik för besök och arbete. Vidare bör det finnas kommunal barnomsorg för småbarn med förvärvsarbetande föräldrar.

Det är viktigt att arbets- och näringsministeriet bevakar hur lagen fungerar och vilka konsekvenser den har. Extra viktigt är det enligt utskottet att mer ingående utreda hur sysselsättningen och barnomsorgen påverkas.

Utskottet föreslår att ekonomiutskottet i sitt betänkande tar in ett uttalande om att konsekvenserna för sysselsättningen och barnomsorgen bör utredas och att utredningen ska lämnas till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet före 2012.

Vidare föreslår utskottet att ekonomiutskottet föreslår ett uttalande om att det bör utredas om målet att garantera näringsutövare i köpcentra och liknande koncentrationer av affärer rätten att ha stängt en dag i veckan uppfylls.

Ikraftträdandet

Lagförslaget bottnar i ett avtal om det nya kollektivavtalet inom handeln som Förbundet för finsk handel och Servicebranschernas fackförbund förhandlade fram hösten 2008. Avtalet beaktar konsekvenserna för arbetstagarna och han-

deln av de utvidgade öppettiderna. Det innehåller en hel rad betydande förbättringar i anställningsvillkoren och åtgärder för att förbättra säkerheten i arbetet. Det är angeläget att lagen träder i kraft den 1 december 2009 för att de nya bestämmelserna i kollektivavtalet ska kunna tillämpas redan på julhandeln.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anför

att ekonomiutskottet bör beakta det ovan sagda.

Helsingfors den 23 oktober 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Hannakaisa Heikkinen /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Esa Lahtela /sd
Jari Larikka /saml
Markus Mustajärvi /vänst

Sanna Perkiö /saml
Paula Sihto /cent
Jyrki Yrttiaho /vänst
ers. Timo Juurikkala /gröna
Juha Rehula /cent
Lenita Toivakka /saml.

Sekreterare var

konsultativ tjänsteman Marjaana
Kinnunen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Striden om öppettiderna inom detaljhandeln har onekligen en lång historia och utvärderingen av reformerna 1994, 1997 och 2001 är motstridiga. Steg för steg har öppettiderna utvidgats och dispens från länsstyrelserna har berett marken för allt längre öppettider. Om propositionen går igenom, har den stora konsekvenser för samhället, samhällsstrukturen och samordningen av arbete, familjeliv och fritid.

Förslaget är ett tydligt steg mot ett 24/7-samhälle som är ständigt öppet och där de ekonomiska villkoren dominerar allt annat liv dygnet runt och hela veckan. Den rådande utvecklingen gör att vi idealiserar konsumtion och att materialismen dominerar på bekostnad av allt annat.

Centraliseringen inom handeln

Helt fria öppettider leder till att handeln centraliseras och det är ett problem redan nu i Finland. Med centralisering minskar konkurrensen, stiger priserna och ökar onödig trafik när servicen flyttar ut och det behövs bil. Inte minst hushållen utan bil blir lidande.

Och de små butikerna kommer i kläm mellan de jättelika stormarknaderna. Många av de traditionella butikerna försvinner, stadskärnorna urholkas och tjänsteutbudet krymper. Torg- och marknadshandeln stryps och många företagare slutar. Det i sin tur urholkar företagarunderlaget och minskar arbetstillfällena. I köpcentren har små företagare inte alltid en faktisk valmöjlighet utan är ofta underställda starkare aktörer. I sitt yttrande framhåller Tori- ja markkinakaupan keskusjärjestö att utvidgningen av söndagsöppet bara gagnar stormarknaderna, inte de små och medelstora företagen.

Välbefinnande i arbetet

Det arbetas mycket på veckoslut och kvällar inom handeln. I fortsättningen ökar dessutom

nattarbetet. Oregelbunden arbetstid belastar arbetstagarna och småföretagarna, också när den är regelbundet. Med arbete kvällar, nätter och veckoslut är det svårt att hantera alla livsområden. Varje anställd och småföretagare behöver kunna komma loss från vardagen.

Flexibel arbetstid ger de anställda och småföretagarna bättre möjligheter att orka arbeta, förutsatt att frågorna avtalas mellan jämbördiga parter. Om arbetsgivaren eller småföretagarens avtalspart dikterar villkoren, kommer medarbetarna att må dåligt förr eller senare. De anställda måste ha en faktisk möjlighet att påverka arbets-scheman och arbetstider.

Genom ett avtal mellan avtalsparterna inom handeln regleras en del viktiga principer, till exempel minsta antalet lediga söndagar, men också att söndagsarbete kräver samtycke från medarbetarna.

Säkerheten i arbetet

Servicefacket PAM och Förbundet för finsk handel har tillsammans kommit överens om att genom avtal förbättra arbetssäkerheten och motarbeta våld och andra risker. Vid ensamarbete, inte minst på kvällar och nätter, krävs det särskilda säkerhetsåtgärder. Den hårdnande konkurrensen resulterar sannolikt i att ensamarbete blir vanligare i små butiker och samtidigt ökar riskerna. Större köpcentra anlitar utomstående säkerhetstjänster och har hela tiden tillgång till säkerhetspersonal. Däremot har små butiker inte samma möjligheter.

Handeln har många deltids- och visstidsanställda och omsättningen är stor. De har inte samma kompetens och kunskaper om arbetarskydd och arbetssäkerhet som den fastanställda personalen. Därför måste arbetet för att motverka och bedöma risken för våld absolut ske på arbetsplatsen.

Barnomsorg

Många kommuner kämpar med stora ekonomiska problem. Det finns all orsak att misstänka att de inte har kapacitet att möta det ökande behovet av barnomsorg. Behovet av barnomsorg på kvällar och veckoslut kommer att öka och kommunerna har mycket varierande möjligheter att möta situationen. I vilket fall som helst ökar kostnaderna av de här omställningarna.

Det syns i synnerhet på småbarn om de måste vistas länge på dagis på nätter och veckoslut. Av barnfamiljerna har 20 % bara en förälder. Servicesektorn är mycket kvinnodominerad så barnomsorgsproblemen intar en framskjuten roll i beslutet om öppettiderna.

Deltidsarbete och förpliktelserna i arbetsavtalslagen

Deltidsanställning kommer sannolikt att bli vanligare på grund av lagändringen. I sådana situationer bör man kunna ordna med full arbetstid för de anställda om de vill. Många, bland annat studerande, vill arbeta deltid och bara på veckoslut, men det får inte bli de som redan har anställning som får lida.

Bedömningarna av effekterna för sysselsättningen är mycket motsägelsefulla. Till exempel Företagarna i Finland ifrågasätter de positiva sysselsättningskalkylerna, medan Servicefacket PAM Förbundet för finsk handel har fått fram rakt motsatt information.

Näringsutövares frivilliga arbete

Enligt propositionen ska näringsutövare med verksamhet i köpcentra inte få bli tvungna att ha

öppet hela tiden. Det är ett behjärtansvärt mål, men det kan bli svårt att värna den faktiska valfriheten. Precis som alla andra behöver småföretagarna sina fria veckoslut och det bör de få möjlighet till.

Det finns ingenting som motiverar att frisör-salonger undantas paragrafen om obligatoriska öppettider och det finns inga godtagbara skäl för att särbehandla en företagargrupp. Formuleringen i propositionen ger dessutom alltför mycket rum för prövning eftersom ord som nödvändigt och skälig kan tolkas på många sätt. Samma problem tar en expert från Mannerheims Barnskyddsförbund upp i sitt yttrande. Suomen Hiusyrittäjät och PAM föreslår att frisörverksamhet ska omfattas av lagen om öppettider i detaljhandeln.

Ståndpunkt

Vi föreslår

att 4 § också ska gälla företagare i frisörbranschen,

att 4 § preciseras så att bestämmelserna inte lämnar rum för tolkning,

att merarbete i första hand ska erbjudas den fast anställda med deltidarbete som vill arbeta heltid, precis som arbetsavtalslagen föreskriver,

att ekonomiutskottet i övrigt beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 23 oktober 2009

Markus Mustajärvi /vänst
Jyrki Yrttiaho /vänst

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Regeringen föreslår att butikerna ska få ha söndagsöppet året om. Det finns rum för större tydlighet i öppettiderna och handelns nuvarande struktur, men när lagstiftningen bereds måste konsekvenserna för individer och familjer, utbudet på allsidiga tjänster, men också på det offentliga servicesystemet och ett hållbart offentligt servicesystem, analyseras noga. Det har man inte gjort med propositionen.

Konsekvenserna för personalens villkor måste följas upp — småföretagare påverkas negativt

Liberaliseringen av söndagsöppet inom detaljhandeln med den nuvarande personalstyrkan betyder att varje anställda får färre lediga veckoslut. Trots att Servicefacket och Finska handelns förbund har kommit överens om gemensamma riktlinjer med tanke på den nya lagstiftningen, bland annat de anställdas rätt till 22 lediga söndagar om året, öppnar lagförslaget för ett 24/7-samhälle som tär på personalen. Det finns mycket okunskap om arbetsrätten inom handeln, menar experter, och det finns risk för att de anställda blir överkörda i sina rättigheter.

Arbetsgivarna och arbetstagarna har officiellt uppnått enighet kring om ett förslag till utvidgade öppettider inom handeln. Bland de anställda och företagen i branschen är man i stor utsträckning av den åsikten att de nuvarande öppettiderna räcker till. Till exempel en betydande del av de anställda är för de nuvarande öppettiderna. En tredjedel vill inskränka de nuvarande öppettiderna och bara en tiondel vill ha fria öppettider (TNS Gallup Oy, november 2007). Till exempel en enkät som Varsinais-Suomen yrittäjät har gjort bland sina handlare visar att två tredjedelar vill ha kvar de nuvarande öppettiderna och att en tredjedel vill släppa öppettiderna fria. Inte heller Yrittäjänaisten Keskusliitto är för en utvidgning av de nuvarande öppettiderna.

Propositionen bidrar till att handeln centraliseras och närbutikerna minskar

Sett i ett företagarperspektiv är propositionen och motiven ensidiga och principerna för högkvalitativ lagberedning har inte följts. Risken är att de små fackbutikerna blir tvungna att stiga undan för de stora butikskedjorna. Regeringen har inte i tillräckligt hög grad utrett konsekvenserna för dels dagligvaruhandeln, dels fackhandeln. Det är en allvarlig brist att man åsidosätter fackhandeln redan av den orsaken att ungefär 80 procent av företagen inom detaljhandeln är fackbutiker. Också mätt i antalet anställda spelar fackhandeln en stor roll eftersom den sysselsätter 55 procent av personalen inom detaljhandeln. Fackhandeln måste anpassa sig till konkurrensen på grund av de stora kedjornas generösa öppettider och i själva verket också till köpcentrens samordnade öppettider.

Reformen kommer sannolikt att locka småföretagarna att anlita billig arbetskraft med atypiska anställningar. När företagen själva måste gå in med en större arbetsinsats, ligger det nära till hands att de drabbas av stress och att företagardrivna butiker helt enkelt måste slå igen. Vidare är det uppenbart att trycket på att arbeta ensam ökar. Våldet ökar av längre öppettider på nätterna. Det gör att de som måste jobba ensamma känner sig ännu mer otrygga.

Söndagsförsäljningen är olönsam för fackhandeln utom kring jul. Ändå är konkurrenssituationen sådan att fackbutikerna ofta måste ha öppet och se sin lönsamhet sjunka. I sista hand är det konsumenterna som får stå för notan och det syns i priset, servicenivån eller krympt tjänsteutbud när företagen slutar.

Nu är det dags att fokusera på de krav som följer med befolkningens stigande medelålder och klimatpolitiken och värna om närbutikerna. Propositionen kan arbeta i motsatt riktning, menar en del av de sakkunniga. Efterfrågan koncentreras till stormarknaderna. Det gör att utbudet breddas och handeln centraliseras ytterligare.

Följaktligen får äldre, personer utan bil och rörelsehindrade se utbudet på tjänster krympa. Närbutikerna är hotade när folk handlar mat och andra basvaror på stora köpcentra och stormarknaderna. Samtidigt försämrar utvecklingen möjligheterna att bygga samhället enligt principen för hållbar utveckling.

De samhälleliga konsekvenserna av söndagsöppet har inte utretts tillräckligt

I propositionen tiger regeringen ihjäl så stora frågor som konsekvenserna för bland annat behovet av barnomsorg och arbetsresandet och de anknytande kostnaderna för kommunerna. Det är oroväckande eftersom kommunernas ekonomiska situation är så dålig och lagen ska träda i kraft så snart som möjligt.

Det ökande behovet av barnomsorg på kvällar och veckoslut belastar den redan nu så hårt trängda barnomsorgen. Det vore angeläget att göra det lättare att ordna barnomsorg på deltid och växelvård och att klientavgifterna sänks.

Familjen får mindre tid tillsammans när butikerna har öppet dygnet runt på söndagarna. Veckoslutsarbete betyder ofta att den som jobbar lever i otakt med familjen och resten av sitt sociala liv.

Ståndpunkt

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi

att propositionen förkastas.

Helsingfors den 23 oktober 2009

Jukka Gustafsson /sd
Esa Lahtela /sd